

moltes dades epigràfiques i de NLL: EBAN, potser alternant amb TEBAN. Tovar (BRAE xxv, 39-42) i Caro Baroja (ib., 183), amb sentit «peña» o, de vegades, «pedra». Amb *teban* se sol enllaçar el mot suditàlia *teba, teppa* «sasso, balzo», i pre-hel·lènic *τάβα/Τάπα* «collis» (DECat VIII, 48.20, 11.14); i aquest per la seva banda amb el mot residual que s'agrupa amb el cat. *timba o timpa* 'precipici', estès dialectalment, ultra el català (DECat, 481), per dialectes de tot Itàlia, des de Calàbria fins als Alps i amb prolongació fins al *Τέμπη* de Tessàlia; i altres brots per Tràcia i Romania; d'altra banda també a l'alt Aragó (DECat VIII, 482).

A *Tàrbena* tenim la gran penya, aquí amb aquest *eban* o *teban*, precedit d'un element prefixat: si aquest era TAR- o TA-, i si es combinava amb *eban* o *teban*, aquí resten les incògnites, i en les tenebres de l'ibèric ni podem assegurar més, ni aquesta obscuritat seria suficient per destruir ni enterbolir aquest enllaç. De tota manera, l'element *-tarban-*, ja bo i combinat el trobem també en el material epigràfic d'Ibèria: car *seltarbanmi* apareix en dos passatges de la inscripció ibèrica de Sinarcas (Schmoll, Z. Vgl. Sprfg. LXXVI, 292), que hem de segmentar en *sel-TARBAN-mi*, com sigui que *sel-* i *mi* són elements gramaticals que apareixen documentats en altres inscripcions, com *seltarmi* en la inscr. de Cabanes (p. 292), i també hi ha *utarmi* en la inscr. de Llúria (p. 292), atès que *u-* és també prefix conegut d'altres inscripcions. Més sobre tot això en Schmoll (*Die Sprache*, 49, i n. 10).

En tot cas TARBAN era, doncs, ben constatat en ibèric; i en aquest veig d'una banda un compost de l'ibèric *eban/teban* 'roca' i d'altra banda, ja format, el seu compost que ha donat el nom de *Tàrbena*: la vall del penyal gegantesc.

¿Es pot precisar més o altrament? Una hipòtesi: TARVO-(T)EBAN 'la penya-toro', 'el penyal formidable, colossal', comparació o metàfora que es repeteix en la nostra toponímia: Roca (des) *Tor* a Estamariu; Roca *Torago* a Sant Orenç; des de TÁRV(O)EBAN, amb accentuació inicial, també arribaríem directament a *Tàrbana*, que és la forma que els documents antics donen a *Tàrbena*. Si convingués partir de la variant ibèrica TEBAN llavors TARVOTEBAN, reduït a TARVAN per haplogogia (*-rboteb- > -rb-*).

El nom del toro fou comú a un ample espectre dins les antigues llengües d'Occident, que s'estenia a tot l'indoeuropeu, tot el semític i morgonant pel camític fins al líbic i ibèric: TAUR/TARU/STAU- en indoeuropeu (ll., gr. *taur-*, celt. *taru-*, germ., b.-esl. i irani STAU) d'altra banda, ar. *ṯaur*, siríac *taura*, aram., etiòpic *tora*, hebr. *šor*, assiri *šuru* (veg., entre altres, V. Möller, Vgl. Idg.-Semit. Wb., 255-6), amb prolongacions beberes i fins ibèriques.

Encara que més enllà del que és cognoscible amb seguretat, sembla un fet que en la part meridional d'aquest territori coincidien en aquest mot la idea de 'penya' o 'roca' amb la del 'toro'. Fins en l'àrab d'Espanya: *ṯaur*, pl. *atṯar* «pedra», junt amb *ṯaur/athṯar* 'toro' en PAlc, 416.16, i RMa *athṯar*, *athṯar* «bos» (77.

272), *ṯayd* «mons» (137, 481). Dozy, *Suppl.* II, 67, documenta *tur, atṯar* «pierre», no sols en PAlc sinó en el Djawalikí, i «rocher», «montagne» en l'egipci Marqizí (S. xv), d'altra banda *ṯaur* 'toro' en Mehren.

No assegurem com es pugui judicar tot això, sinó com —potser— l'existència d'un arcaic desdoblament semàntic de la idea de 'bèstia grossa i formidable'/'roca, muntanya d'aires taurins'. En definitiva no deixa, però, tot això d'aportar indistinta però certa comprovació a l'etimologia ibèrica TARBAN o TAUROEBAN 'gran penyal' del nom de *Tàrbena*.

Sense sortir d'aquesta atmosfera indistinta que permeten les tenebres ibèriques filtrades a través de l'àrab morisc, sospito que hi hagué un duplicat del nom de *Tàrbena*, que en boca dels moriscos sonaria *Tarbàna*, amb l'accent de l'ibèric TARBAN desplaçat a la síl·laba següent (segons un hàbit corrent en l'àrab dels nostres moriscos). El nom, però, després fou disfressat a la catalana com *Terrabona*: per una etim. pop. llavors inevitable. Consta com un antic llogaret morisc, situat entre *Tous* i *Carlet*, ja en el moment de la Conquesta. En la contribució que Jaume I posà als moriscos en els anys 1260 *Terrabon* junt amb *Tous* havia de pagar 400 besants (Mtz.Fdo., *Doc. Val. ACA* I, 103; SSiv., s. v. *Tous*) i de nou 121, 59; id. (I, n.º74); el 1265 citat junt amb «Tollos» [err. de lectura per *Touos*] (ib. I, 611). Més notícies dels seus moriscos en SSiv., 399, que hi troba 25 cases de moriscos en temps del «Beato». En fi, el 1609, 21 moriscos junt amb *Tous* (Reglà, 110).

Es evident que un nom català 'terra bona' no tindria solta en toponomàstica i menys es compendria que l'haguessin inventat els moriscos del temps de la conquesta, que certament no sabien català: la forma documentada és, doncs, adaptació del *Tàrbana* ibero-morisc per etim. pop. catalana dels conquistadors.

En canvi hi pot haver genuïna germandat amb un altre dels avatars de la família ibero-aquitana TARVO: TARBUNNOS apareix continuat com nom de tres pobles, dels Pirineus occitans, avui un *Trebons*, prop de Llixon, un altre, prop de Bagnères-de-Bigorra i el tercer a la H.-Gar., cº de Villefranche de Lauragais: semblen provenir del NP aquitànic *Tarbunnius*, afí a *Tarbolia* i altres que han donat el nom de *Tarbe(s)*, capital de Bigorra. I amb el sorot. *Tarboum* que vaig documentar en una inscr. de la Beira (*Col. Prerr. Salm.*, 376).

Tanco l'article no sense descartar l'enganyosa semblança amb uns mots que podrien desviar la recerca toponomàstica de *Tàrbena* amb paronímia casual: *Therouanne*, vila del Pas-de-Calais, és un nom d'origen germànic. Una *tàrbena* és una mena de sobrassada mallorquina que es feia a *Tàrbena* i d'allí es propagà, com menja llaminera, a molts llocs del P. Val., segons les notícies aplegades per Mn. Alcover, i *AlcM*. És bastant natural que en aquest context fonètic la *b* s'hagi alterat en *m* (influència de la nasal següent); i en efecte jo vaig anotar-ho com *tàrmena* a Lluçena i Castelló de la Plana (DECat VIII, 314a43). Cf. *Talbanell*, s. v. *Travadell*. I la conjectura etimològica que